

Alle 15-vuotiaiden tekemät ryöstö- ja huumausainerikokset Sisä-Suomen poliisilaitoksen alueella

Eetu Pannula

12/2022

TIIVISTELMÄ

Tekijät: Eetu Pannula

Opinnäytetyön muoto: Tutkimuksellinen

Julkisuusaste: Julkinen

Ohjaaja: Matti Tuominen & Petri Tuominen

Tutkinto: Poliisi (AMK)

Tämä opinnäytetyö on tilastollinen tutkimus, jossa tutkitaan alle 15-vuotiaiden tekemiä ryöstö- ja huumausainerikoksia Sisä-Suomen poliisilaitoksen alueella ja verrataan niitä Helsingin poliisilaitoksen alueella tehtyihin rikoksiin. Ryöstöissä rikosnimikkeistä tarkastelussa ovat ryöstö ja törkeä ryöstö. Huumausainerikoksista tarkastelussa ovat huumausaineen käyttörikos, huumausainerikos ja törkeä huumausainerikos. Tutkimusmenetelmänä on kvantitatiivinen tutkimus ja työssä tarkastellut tilastot on hankittu poliisin tulostietojärjestelmä Polstatista. Tutkimuksessa on esitetty syitä nuorten rikollisuuteen ja rikollisista teoista tulevia seuraamuksia nuorelle ja tarkasteltu rikosmäärien kehitystä viimeisen kymmenen vuoden sekä vuoden 2022 ajalta.

Tutkimuksen keskeisinä tuloksina voidaan sanoa, että Sisä-Suomen poliisilaitoksen alueella nousua tarkasteltujen rikosten määrässä ei ole havaittavissa ja rikosten määrät ovat vähäisiä. Helsingin poliisilaitoksen alueella kasvua rikosmäärässä oli havaittavissa ryöstöissä vuoden 2022 kohdalla ja törkeiden ryöstöjen osalta vuosien 2020 ja 2022 kohdalla. Huumausainerikosten osalta rikosmäärät olivat kaikkien nimikkeiden kohdalla pieniä ja rikoksia oli lähes yhtä paljon molemmilla alueilla. Tutkimuksen toinen keskeinen löydös oli se, että Helsingin poliisilaitoksen alueella oli tehty tarkastelujakson aikana neljä kertaa enemmän ryöstöjä ja kuusi kertaa enemmän törkeitä ryöstöjä, kuin Sisä-Suomen poliisilaitoksen alueella, vaikka Sisä-Suomen poliisilaitoksen alueella asui enemmän alle 15-vuotiaita ainakin vuonna 2021. Ryöstöissäkin rikosmäärät olivat suhteellisen pieniä.

Sivumäärä: 27

Tarkastuskuukausi ja vuosi: 01/2023

Avainsanat: Ryöstö, huumausaine, rikos, rikosoikeudellisen vastuun ikäraja, tilastollinen tutkimus.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
1.1 Opinnäytetyön aihe, ajankohtaisuus ja rajaus	1
1.2 Tutkimuskysymykset	2
1.3 Tutkimus ja tiedonhakumenetelmät	2
1.4 Tutkimuksessa vertailtavat alueet	4
1.4.1 Sisä-Suomen poliisilaitos	4
1.4.2 Helsingin poliisilaitos	5
2 NUORET RIKOKSENTEKIJÖINÄ	6
2.1 Rikos ja siitä seuraava rangaistus	6
2.2 Rikosoikeudellisen vastuun ikäraja	6
2.3 Nuorisorikollisuuden syyt	8
2.4 Rikollinen teko ja sen seuraukset	9
2.5 Ankkuritoiminta	10
3 RYÖSTÖ- JA HUUMAUSAINERIKOKSET	11
3.1 Ryöstörikosten nimikkeet ja lainsäädäntö	11
3.2 Huumausaineet Suomessa	11
3.3 Huumausainerikosten nimikkeet ja lainsäädäntö	12
4 RIKOSTILASTOT	14
4.1 Huumausainerikokset	14
4.2 Ryöstöt	17
5 POHDINTA & JOHTOPÄÄTÖKSET	20
5.1 Rikosmäärien vaikutus tutkimuksen luotettavuuteen	20
5.2 Sisä-Suomen poliisilaitoksen alue	20
5.3 Helsingin poliisilaitoksen alue	21
5.4 Tarkastelussa olleiden alueiden vertailu toisiinsa	21
Kolmantena tutkimuskysymyksenä oli: Kuinka Sisä-Suomen- ja Helsingin poliisilaitosten alueella tehtyjen rikosten määrät vertautuvat toisiinsa?	21
5.5 Tutkimuksen luotettavuus	23
LÄHTEET	24
LIITE 1	26
TYÖSSÄ KÄSITELLYT RIKOSNIMIKKEET RIKOsLAISSA 39/1889	26
Rikoslaki luku 31 1 § Ryöstö	26
Rikoslaki 50 luku 1 § Huumausainerikos	26
Rikoslaki 50 luku 2 § Törkeä huumausainerikos	27
Rikoslaki 50 luku 2 a § Huumausaineen käyttörikos	27

1 JOHDANTO

1.1 Opinnäytetyön aihe, ajankohtaisuus ja rajaus

Opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia, ovatko alle 15-vuotiaiden tekemien ryöstö- ja huumausainerikosten määrät nousussa Sisä-Suomen poliisilaitoksen alueella sekä vertailla rikosten määriä Helsingin poliisilaitoksen alueella tapahtuneisiin rikoksiin. Ennako-olettamana on, että Helsingin poliisilaitoksen alueella kyseisten rikosten määrä on noussut viime vuosina.

Aihe on varsin ajankohtainen, koska nuorten ryöstö- ja huumerikollisuus on lisääntynyt viime vuosien aikana. Koen aiheen mielenkiintoiseksi itselleni, koska asia tulee varmasti olemaan osana poliisintyötä tulevina vuosina. Rikoksista tarkastelussa tilastoissa ovat ryöstö, törkeä ryöstö, huumausaineen käyttörikos, huumausainerikos sekä törkeä huumausainerikos. Nuorten tekemät väkivaltarikokset ovat myös olleet nousussa viime vuosina, mutta en käsittele niitä tässä tutkimuksessa.

MTV:n julkaiseman uutisen mukaan alaikäisten nuorten tekemien huumausainerikosten määrä on kaksinkertaistunut viiden vuoden aikana. Nuorten tekemät rikokset ovat myös vakavampia kuin ennen. (Nuorten tekemät rikokset yhä vakavampia – huumausainerikokset kaksinkertaistuneet viidessä vuodessa, MTV Uutiset 25.03.2021.)

MTV:n julkaiseman uutisen mukaan alaikäisten nuorten epäiltyjen tehtyjen ryöstöjen määrä on lähes kolminkertaistunut, kun verrataan vuoden 2021 tammi-lokakuun ajan epäiltyjä tekoja vuoden 2022 saman aikavälin epäiltyihin tekoihin. (Nuorten tekemissä ryöstöissä valtava kasvu – uhreilta viedään kengätkin jalasta, MTV Uutiset 18.11.2022.)

Ylen julkaiseman uutisen mukaan alle 18-vuotiaiden eli alaikäisten tekemien ryöstöjen määrät ovat nousseet vuonna 2022 Tampereella ja Helsingissä. Sukupuolijaon osalta pojat tekevät pääosan ryöstöistä. Tytöt syyllistyvät ryöstörikoksiin hyvin harvoin. Tyttöjä saattaa lähinnä olla mukana poikaporukoissa, jotka tekevät ryöstöjä. (Yle Uutiset 25.11.2022).

Valitsin pääasialliseksi tutkimusalueeksi Sisä-Suomen poliisilaitoksen ja sen alueella tapahtuneet rikokset ja sen vertailukohteeksi Helsingin poliisilaitoksen alueella tapahtuneet rikokset. Valitsin juuri Sisä-Suomen poliisilaitoksen tutkimuskohteeksi, koska koen sen olevan hyvä vertailukohde pääkaupunkiseudulle tämäntyyppisiä rikoksia tutkiessa. Minua kiinnostaa selvittää, ovatko rikosoi-

keudellisen vastuun alaikärajan ulkopuolelle jäävien ja sitä kautta rikosoikeuden näkökulmasta rangaistamatta jäävien tekojen määrät nousussa valituilla tutkimusalueilla ja kuinka ne vertautuvat toisiinsa. Helsinki on Suomen pääkaupunki ja oman käsitykseni mukaan mm. nuorten jengiytyminen sekä nuorisirikollisuuden kasvaminen ylipäätään ovat olleet esillä uutisoinnissa eniten juuri pääkaupunkiseudulla ja sen lähialueilla esiintyvänä ilmiönä. Tutkimukseni tarkoituksena on selvittää ovatko ryöstö- ja huumausainerikosten määrät nousussa alle 15-vuotiaiden osalta.

Tarkastelussa opinnäyteydessä ovat alle 15-vuotiaiden tekemät rikokset, koska Suomessa rikosoikeudellisen vastuun ikäraja on 15-vuotta ja alle viisitoistavuotiaat eivät näin ollen saa rikosoikeudellisia seurauksia tekemistään rikollisista teoista.

1.2 Tutkimuskysymykset

- Ovatko alle 15-vuotiaiden tekemien ryöstö- ja huumausainerikosten määrät nousseet viimeisen 10 vuoden aikana Sisä-Suomen poliisilaitoksen alueella?
- Miten alle 15-vuotiaiden tekemien ryöstö- ja huumausainerikosten määrät ovat kehittyneet Helsingin poliisilaitoksen alueella viimeisen 10 vuoden aikana?
- Kuinka Sisä-Suomen- ja Helsingin poliisilaitosten alueella tehtyjen rikosten määrät vertautuvat toisiinsa?

1.3 Tutkimus ja tiedonhakumenetelmät

Haen tietoa tutkimusta varten kirjoista, tutkimuksista sekä verkkolähteistä. Lähteitä valittaessa pyrin kiinnittämään huomiota lähteiden luotettavuuteen ja ajankohtaisuuteen. Tietoa rikostilastoista haen poliisin omasta tietojärjestelmästä Polstatista. Polstat on poliisin ylläpitämä tulostietojärjestelmä, joka tuottaa tilastoja ja raportteja esimerkiksi rikosten ja hälytystehtävien määristä sekä poliisien työajoista.

Tähän opinnäytetyöhön tutkimusmenetelmäksi valitsin määrällisen eli kvantitatiivisen tutkimuksen.

Määrällinen tutkimus toimii tutkimusmenetelmänä silloin, kun on tavoitteena saada vastauksia kysymykseen, kuinka paljon tai miten usein jokin asia ilmenee, mutta halutaan vastata myös kysymykseen, miksi asiat ilmenevät tutkimuksen kuvaamalla tavalla. Määrällinen tutkimus perustuu tilasto-ohjelmilla tehtyyn numeeriseen analyysiin. Tutkimus lähtee oletuksesta, että oikealla tavalla mittaamalla, kokeilemalla ja koettelemalla saavutetaan todellisuutta koskevan yksilöistä riippumattoman tiedon. (Vilkkä 2021, Määrällinen tutkimus).

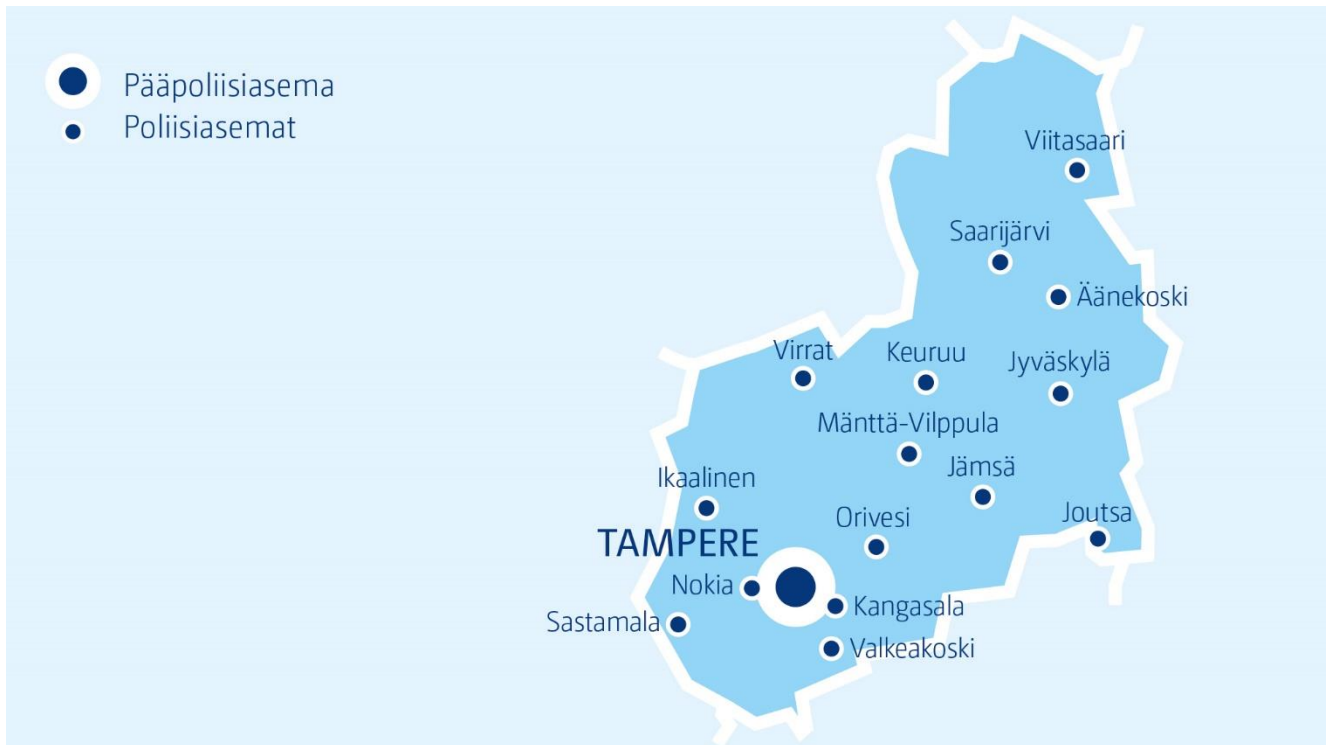
Sitouduttaessa määrälliseen tutkimukseen on tutkimusaineiston keräämiseen valittavissa kyselylomake, systemaattinen havainnointi tai valmiiden rekisterien ja tilastojen käyttö. Tutkimusaineiston havainnointi ei ole mielivaltaista, vaan se on aina järjestelmällistä ja suuntautuu asioihin, joita tutkimussuunnitelmassa on päätetty tutkia. Ennen valmiiden rekisterien ja tilastojen käyttöä on selvitetävä, mihin tarkoitukseen tutkimusaineisto on alun perin kerätty ja kuka tilastot on tehnyt. (Vilka 2021, 96–97).

Tilastot ovat kvantitatiiviseen aineistoon pohjautuvia yhteiskunnallisten ilmiöiden kuvauksia, jotka esitetään taulukon tai kuvion muodossa. Mikä tahansa kvantitatiivista aineistoa tiivistävä taulukko ei kuitenkaan ole tilasto. Tilastot ovat aikaan sidottuja, säännöllisesti toistuvia ja ajantasaisia. Tilastoja voi hyödyntää tutkimuksessa monin eri tavoin. (Alastalo & Ellonen 2010).

Tarkempi toteutusmuoto on tilastollinen ja vertaileva tutkimus. Tutkimuksessa tarkastellaan Sisä-Suomen poliisilaitoksen alueen tilastoja rikosmääristä ja verrataan niitä Helsingin poliisilaitoksen alueen vastaaviin tilastoihin. Tilastot tutkimukseen on otettu poliisin omasta Polstat tietojärjestelmästä.

1.4 Tutkimuksessa vertailtavat alueet

1.4.1 Sisä-Suomen poliisilaitos

Kuva 1: Sisä-Suomen poliisilaitoksen alue (Poliisi.fi).

Sisä-Suomen poliisilaitos sijaitsee Pirkanmaan ja Keski-Suomen alueella. Se ulottuu 45 kunnan alueelle. Pääpoliisiasema sijaitsee Tampereella. Muut alueen poliisilaitokset sijaitsevat Jyväskylässä, Joutsassa, Ikaalisissa, Jämsässä, Kangasalla, Keuruulla, Mänttä-Vilppulassa, Nokiolla, Orivedellä, Saarijärvellä, Sastamalassa, Valkeakoskella, Viitasaarella, Virroilla ja Äänekoskella. (Poliisi.fi.)

Sisä-Suomen poliisilaitoksen alueen väkiluku oli vuoden 2021 joulukuussa 800 161. Väkiluvusta alle 15-vuotiaita on 15.2 % eli n. 121 624. (Tilastokeskus.)

1.4.2 Helsingin poliisilaitos

Kuva 2: Helsingin poliisilaitoksen alue (Poliisi.fi).

Helsingin poliisilaitos on perustettu vuonna 1826 ja se on Suomen suurin poliisiyksikkö. Poliisilaitoksessa työskentelee noin 1600 henkilöä, joista poliiseja on noin 1300. (Poliisi.fi).

Helsingin poliisilaitoksen alueen väkiluku oli vuoden 2021 joulukuussa 658 457. Väkiluvusta 14.3 % on alle 15-vuotiaita, eli alle 15-vuotiaita on n. 94 159. (Tilastokeskus.)

2 NUORET RIKOKSENTEKIJÖINÄ

2.1 Rikos ja siitä seuraava rangaistus

Rikos on määritelty seuraavasti: rikoksena pidetään laissa rangaistavaksi säädettyä inhimillistä tekoa. Suurin osa rangaistussäännöksistä löytyy rikoslaista, mutta niitä on myös muualla lainsäädännössä. Tehdyllä rikoksella tarkoitetaan rangaistavan tunnusmerkistön mukaista tekoa, joka voi olla täytetty teko tai jäädä yrityksen tai valmistelun asteelle. (Rantaeskola 2019, 28–29.)

Rikoksesta seuraava rangaistus on kuvattavissa neljällä tunnusmerkillä:

- Rangaistus on virallinen oikeudellinen seuraamus ja siitä päättävät valtion oikeudelliset viranomaiset lainsäädäntöön nojaten.
- Rangaistus on seuraus lain rikkomisesta ja sen tulee aina perustua jo tehtyyn rikokseen. Se määrätään aina menneisyyden perusteella ja sinne kohdistuen.
- Rangaistus sisältää moitearvostelun, joka kohdistuu tekijän tekemään rikokseksi katsottavaan tekkoon. Teon tulee olla yleisesti määritelty kielletyksi ja moitittavaksi.
- Rangaistus merkitsee epämiellyttävän ja kielteisen kokemuksen tarkoituksellista langettamista rikosentekijälle. (Melander 2016, 2–3.)

2.2 Rikosoikeudellisen vastuun ikäraja

Rikosvastuun edellytyksenä on, että tekijä on teon hetkellä täyttänyt viisitoista vuotta ja on syyntakeinen. Rangaistusvastuu alkaa kuitenkin vasta seuraavana päivänä, kun on täyttänyt viisitoista vuotta. (Rantaeskola 2019, 85.)

Rikosoikeudellisen vastuun 15-vuoden ikäraja on määritelty rikoslain 3 luvun 4:ssä pykälässä. Pykälässä on määritelty rangaistusvastuun edellytyksiksi se, että rikoksen tekijä on teon hetkellä täyttänyt 15-vuotta ja on syyntakeinen.

Yksi edellytys rikosoikeudellisen moitearvostelun kohdentamiselle tiettyyn yksilöön on riittävä henkinen kypsyys, joka tuo mukanaan kyvyn osallistua täysimääräisesti mahdollisen rikosvastuun toteuttamista koskevaan oikeusprosessiin. Rikosoikeudellinen vastuu edellyttää myös riittävää ymmärryskykyä yhteiskunnassa vallitsevista rikosoikeudellisista ja muista kielloista ja käskyistä. Rikosoikeudellinen vastuu edellyttää näin sellaista henkistä kypsyttä, jonka vain riittävä ikä voi tuoda mukanaan. (Melander 2016, 204.)

Kansainväliset ihmisoikeusvelvoitteet eivät velvoita tiettyä rikosoikeudellista vastuukärajaa koskevan sääntelyn ylläpitämiseen. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on todennut, että esimerkiksi 11-vuotiasta lasta koskeva rikosprosessi ei itsessään ole Euroopan ihmisoikeussopimuksen vastainen. Lapsia koskevaan rikosprosessiin sekä lapsen prosessia koskevaan ymmärryskykyyn ja puolustautumisoikeuksiin tulee sen sijaan kiinnittää erityistä huomiota. (Melander 2016, 204–205.)

Melander (2016, 205) kertoo kirjassaan, että mikäli Suomessa otettaisiin käyttöön järjestelmä, joka ei sisältäisi kiinteää rikosoikeudellisen vastuun ikärajaa, vaan henkilön henkisen kypsyyden arviointi olisi tuomioistuimen tehtävä, olisi kyseessä rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen vastainen järjestely.

Rikoslain 3 luvun 1 § Laillisuusperiaate edellyttää, että rikokseen syylliseksi voidaan todeta vain sellaisen teon tekijä, joka on tekohetkellä laissa nimenomaan määritelty rangaistavaksi. Lisäksi rangaistuksen ja rikosoikeudellisten seuraamusten tulee perustua lakiin. Näin ollen lakiin täytyy olla kirjattuna joko kaikkia rikoksia koskeva yhtenäinen ikäraja kuten tällä hetkellä, tai vaihtoehtoisesti ikärajaa täytyisi laskea vain tiettyjen yksilöityjen rikosnimikkeiden osalta.

Rikosoikeudellisen järjestelmän ei pitäisi olla ensisijainen keino puuttua lasten ja nuorten rikosoikeudellisesti merkittävään käyttäytymiseen. Rikoslaisissa on määritelty nuoria koskevia säännöksiä esimerkiksi lieventämisperusteissa ja nuorisorangaistuksen muodossa. Mikäli rikosoikeudellisen vastuun ikärajaa muutettaisiin, tulisi rikosoikeudellista järjestelmää muuttaa niin, että lapsiin ja nuoriin kohdistettaisiin lastensuojelullisia ja sosiaali- ja terveydenhuollon toimenpiteitä osana rikosoikeudellisia toimenpiteitä, joka ei olisi realistista tai tarkoituksenmukaista. (Melander 2016, 206.)

Euroopan unionissa ei ole määritelty rikosoikeudellista ikärajaa, jota jäsenvaltioiden tulisi kaikkien noudattaa. Rikosoikeus on perinteisesti kuulunut unionissa melko vahvasti jäsenvaltioiden autonomiaan, eikä 15 vuoden vastuukäraja näin ollen ole standardi Euroopassa tai Euroopan unionissa. (Leppäniemi 2022, 12.)

Mika Leppäniemi (2022, 13) kertoo OTM-tutkielmassaan, että kaikissa pohjoismaissa rikosoikeudellisen vastuun ikäraja on 15-vuotta. Euroopassa esimerkiksi Saksassa ikäraja on 14 vuotta ja Ranskalla on oma osiin pilkottu järjestelmä, jossa ikärajat koskevat tunnusmerkistön mukaisen teon täyttävien tekojen seurauksia, jotka vaihtelevat 10 ja 13 ikävuoden välillä. Belgiassa ja Alankomaissa rikosoikeudellisen vastuun ikäraja on 12-vuotta. Englannissa ja Walesissa ikäraja on 10 vuotta ja Yhdysvalloissa sääntely on osavaltiokohtaista. (Melander 2016, 206.)

2.3 Nuorisirikollisuuden syyt

Nuorten rikoskäyttäytymisen syyt pohjautuvat usein moniulotteisiin hyvinvointiin liittyviin ongelmiin ja haasteisiin. Yksittäisiä syitä on harvoin tunnistettavissa, mutta syrjäytyminen, heikot sosiaaliset taidot, jotka aiheuttavat vaikeuksia muodostaa ystävyys-suhteita sekä epäsosiaalisuutta ja sosiaalisten tilanteiden uhkaaviksi kokemista ovat usein toistuvia piirteitä rikoksia tekevissä nuorissa.

Muita syitä ovat keskittymis- ja käyttäytymisvaikeudet, mielenterveysongelmat, päihteiden käyttö, perheen huono sosioekonominen asema ja sen aiheuttama työttömyys, huono koulutustaso sekä aiemmat kokemukset rikoksista. Kaveriporukoiden merkitys on myös oleellinen ja ne voivat vaikuttaa nuoren käytökseen sekä positiivisesti, että negatiivisesti. (Moilanen ym. 2019, 12.)

Rikosaktiivisten henkilöiden ystävätkin ovat usein rikosaktiivisia. Tutkijoiden kesken on kuitenkin erimielisyyttä, onko kysymys siitä, että rikosaktiivinen nuori saa ei rikosaktiiviset ystävänsä tekemään rikoksia vai käykö useammin niin, että rikoksista kiinnostuneet tai niitä tekevät nuoret ystävyystyvät keskenään. Kiistatonta kuitenkin on, että usein kaveriporukassa on useita rikoksia tekeviä, mikäli nuori on rikosaktiivinen. Tämä korreloi nimenomaan kaverien kesken, ei niinkään sisarusten. (Kivivuori 2013, 256.)

Honkatukian ja Kivivuoren (2016, 343) mukaan eräitä keskeisiä nuorten rikoskäyttäytymisen syitä ovat:

- Yksilökohtaiset käyttäytymisalttiudet vuorovaikutuksessa ympäristötekijöiden kanssa.
- Varhaisen kasvu-ympäristön riskitekijät, esimerkiksi nuoreen kohdistunut väkivalta, ankara ja epä-johdonmukainen kasvatusta sekä vanhempien päihteidenkäyttö.
- Lapsiperheiden köyhyys ja sosiaalinen huono-osaisuus, joka lisää rikollisuutta heikentämällä vanhempien kykyä ja halua kontrolloida lapsiaan.
- Rikollisuutta suosivien asenteiden oppiminen vertaisryhmissä ja mediasta.
- Rangaistukset, jotka heikentävät nuoren kiinnittymistä sellaisiin yhteiskunnallisiin instituutioihin, kuten työhön ja parisuhteeseen.

Tutkimukset osoittavat kiistattomasti, että rikoskäyttäytyminen on yhteydessä alhaiseen sosiaaliseen asemaan. Korkeasti koulutetut isät ovat harvemmin väkivaltaisia kuin heikommin koulutetut, ja kaikista eniten väkivalta-alttiita ovat työttömät isät. Henkilön alhainen koulutustaso ja etenkin koulutuksen päättymisen peruskouluun nostaa henkilön riskitasoa alkaa käyttäytyä väkivaltaisesti. Heikossa taloudellisessa asemassa olevan perheen lapset ovat osallisina rikoksiin useammin.

Etenkin kaupasta varastamisen kohdalla, mutta myös huume ja väkivaltarikosten osalta. Negatiiviset elämäkokemukset vaikuttavat negatiivisesti todennäköisyyteen, jolla henkilö ajautuu tekemään rikoksia. (Kivivuori 2013, 154–157.)

Aktiivisesti rikoksia tekevät nuoret tavoittelevat usein alhaisempaa sosiaalista asemaa kuin omat vanhempansa. Rikosaktiivinen nuori suuntaa usein ammattikouluun eikä lukioon. Näyttää vahvasti siltä, että rikosaktiiviset nuoret eivät ajaudu tai päädy huonoon asemaan, vaan nimenomaan omien valintojensa seurauksena hakeutuvat heikkoon asemaan sosiaalisesti ja taloudellisesti. (Kivivuori 2013, 163.)

2.4 Rikollinen teko ja sen seuraukset

Rikosoikeudellinen vastuu alkaa 15 vuoden iässä. Tätä nuorempien rikokset jäävät rankaisematta. Tämä ei kuitenkaan merkitse, ettei lasten rikoksiin kohdistettaisi raskaitakin viranomaistoimia. Alle 15-vuotias on velvollinen korvaamaan aiheuttamansa vahingon ja voi ottaa osaa sovitteluun. Alaikäisen tekemä rikos voi myös antaa aiheen ryhtyä lastensuojelulain mukaisiin toimiin, joista ensisijaisia ovat avohuollon tukitoimet ja viimesijainen huostaanotto. (Kaakinen & Näsi 2021, 180.)

Rikoslain 10 luvun 1§:n mukainen menettämisseuraamus on myös alle 15-vuotiaalle rikoksentekijälle mahdollinen (Melander 2016, 207). Alle 15-vuotias rikoksentekijä voidaan tuomita menettämään esimerkiksi rikoksen tekoväline tai rikoshyöty.

Alle 15-vuotiaan lapsen syyllistyessä lievään rangaistavaksi säädettyyn tekoon, kuten näpistykseen, ei tapahtuma ennusta päätymistä myöhemmin vankilaan, vaan yleensä kertoo ennemminkin ymmärtämättömyydestä kypsyttömyydestä ja rajojen koettelemisesta. Lasten ymmärrys ja kypsyys eivät ole vielä samalla tasolla, jota aikuisilta voidaan odottaa. Lapsia koskevan lainsäädännön ja viranomaistoiminnan lähtökohtana on lapsen etu. (Matikkala, 2021, 165–166.)

Rangaistusjärjestelmän asemasta alle 15-vuotiaana rangaistavaksi säädetyn teon tehnyt lapsi on lastensuojelujärjestelmän alainen. Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on lastensuojelulain (417/2007, LSL) 344.1§:n mukaan ryhdyttävä lain 7 luvun mukaisiin avohuollon tukitoimiin viipymättä, kun lastensuojelun tarve on todettu. Tällainen tarve voi liittyä muun muassa rangaistavaksi säädettyjen tekojen tekemiseen. LSL 40 §:n mukaan lapsi on otettava sosiaalihuollosta vastaavan tukielimen huostaan ja järjestettävä hänelle sijaishuolto, jos lapsi vaarantaa vakavasti terveyttään tai kehitystään käyttämällä päihteitä, tekemällä muun kuin vähäisenä pidettävän rikollisen teon tai muulla niihin rinnastettavalla käyttäytymisellään. Huostaanottoon tulee kuitenkin ryhtyä vain, jos

lain 7 luvun mukaiset avohuollon tukitoimet eivät olisi lapsen mukaisen huolenpidon toteuttamiseksi sopivia ja sijaishuollon arvellaan olevan lapsen edun mukaista. (Matikkala 2021, 167–168.)

2.5 Ankkuritoiminta

Ankkuritoiminnalla tarkoitetaan moniammatillista yhteistyötä, joka kohdistuu nuorten hyvinvoinnin edistämiseen ja rikosten ennaltaehkäisemiseen. Ankkuritiimiin kuuluu asiantuntijat poliisista sekä sosiaali- terveys- ja nuorisotoimesta tai näiden ammattilaisten asiantuntemus ja osaaminen on jollain muulla tapaa järjestetty ankkuritoiminnan käyttöön. Tiimi tapaa nuoren ja hänen perheensä mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, jotta nuorta voidaan tukea hänen elämäntilanteessaan ja ohjata tarvitsemansa avun piiriin. (Moilanen ym. 2019, 9.)

Ankkuritoiminnan tavoitteena on ehkäistä lasten ja nuorten (alle 18-vuotiaiden) rikoksia ja edistää nuorten hyvinvointia, tarjota nuorelle ja tämän perheelle tarkoituksenmukaista apua ja tukea, ehkäistä syrjäytymistä ja tukea osallisuutta, ehkäistä ja tunnistaa väkivaltaiseen ekstremismiin radikalisoitumista ja siten lisätä turvallisuutta, edistää yhteistyötä ja tiedonvaihtoa viranomaisten välillä sekä edistää ammattilaisten ammattitaidon kehittymistä yli organisaatorajojen. (Moilanen ym. 2019, 17–18.)

Ankkuritoiminnan ydinajatus on nuoren sekä tämän vanhempien ja koko perheen tukeminen. Ankkuritoiminnan tarkoituksena on ”yhden luukun periaate” eli nuori ja tämän perhe saavat samalla kertaa apua laajasti usealta eri viranomaiselta. (Poliisi.fi.)

Ankkuriprosessi käynnistyy, kun ammattilaisella herää huoli nuoresta ja siitä ilmoitetaan ankkuritiimille tai nuori/perhe ottaa itse yhteyttä tiimiin. Yleisimmin nuori ohjataan ankkuritiimin puheille poliisin tai sosiaalitoimen kautta rikos- tai lastensuojeluilmoituksen myötä heränneen huolen vuoksi. Nuoren tilannetta tarkastellaan moniammatillisesti ja nuoren sekä tämän vanhempien kanssa järjestetään tapaaminen, jossa pyritään kartoittamaan nuoren ja perheen kokonaisvaltainen tilanne ja tuen tarve. (Moilanen ym. 2019, 23.)

Yle:n julkaisemassa uutisessa kerrotaan törkeään pahoinpitelyyn syyllistyneestä pojasta, jonka ankkuritiimin toiminta ohjasi takaisin kaidalle tielle. Ankkuritiimi oli läsnä ja saatavilla sekä tapasi poikaa kolmen vuoden ajan. Ylen uutisen mukaan ankkuritoiminnan vahvuus on siinä, että kaikkiin pieniinkin rikoksiin, jotka muuten voisivat jäädä tutkimatta, puututaan. Näpistelyistä lähtien alle 15-vuotiaidenkin tekemät rikokset käsitellään ja seurauksena voi olla esimerkiksi anteeksipyyntö kauppiaille. (Yle uutiset 7.11.2020.)

3 RYÖSTÖ- JA HUUMAUSAINERIKOKSET

3.1 Ryöstörikosten nimikkeet ja lainsäädäntö

Ryöstön perusmuodossa tekijä käyttämällä väkivaltaa tai uhkaamalla välittömästi käyttää väkivaltaa toisen hallusta anastaa tai ottaa luvattomasti käyttöön toisen omaisuutta. Ryöstön tunnusmerkistön omaisuusrikoksena voivat toteuttaa näpistys, varkaus, törkeä varkaus, luvaton käyttö, törkeä luvaton käyttö, lievä luvaton käyttö, moottorikulkuneuvon käyttövarkaus, törkeä moottorikulkuneuvon käyttövarkaus ja lievä moottorikulkuneuvon käyttövarkaus. Luvattomien käyttöjen osalta eli myös mainittujen käyttövarkauksien osalta edellytetään lisäksi, että käyttöön ottaminen tapahtuu toisen hallusta. Tavallisimmin ryöstössä anastuksen kohteena on jokin irtain esine, jolla on taloudellista arvoa. Esimerkiksi viinapullo, kello tai rahavarat. (Frände & Wahlberg 2018, 569–570.)

Ryöstöä ei voida pitää törkeänä pelkän kokonaisharkinnan perusteella, vaan vähintään yhden neljästä kvalifointiperusteesta on oltava käsillä, minkä lisäksi teon on oltava myös kokonaisuutena arvostellen törkeä. (Frände & Wahlberg 2018, 591.)

Ryöstön törkeässä tekomuodossa luetellut edellä mainitut kvalifointiperusteet ovat seuraavat:

Ryöstössä

- Aiheutetaan toiselle vaikea ruumiinvamma, sairaus tai hengenvaarallinen tila.
- Rikos tehdään erityisen raa'alla tai julmalla tavalla.
- Käytetään ampuma- tai teräasetta tai niihin rinnastettavaa hengenvaarallista välinettä.
- Rikos kohdistetaan henkilöön, joka ammattiinsa tai toimeensa kuuluvan työn tai tehtävän vuoksi ei voi itseään tai omaisuuttaan puolustaa.

Lisäksi teon tulee olla kokonaisuutena arvostellen törkeä. (RL 31:2.)

3.2 Huumausaineet Suomessa

Huumausaineet muodostavat merkittävän maailmanlaajuisen ongelman. Yhdistyneiden kansakuntien huumeiden ja rikollisuuden torjunnasta vastaava toimisto UNODC on arvioinut, että maailmassa on miltei 30 miljoonaa huumausaineiden ongelmakäyttäjää. Huumausaineiden käytön seurauksena, lähinnä opioidien yliannostuksiin, kuolee vuositasolla yli 200 000 ihmistä. Tämän lisäksi ruiskuhuumeiden käyttäminen edesauttaa suuresti sellaisten vakavien tartuntatautien kuten HIV:n ja C-hepatiitin leviämistä. Suomessa huumausaineongelma on pienempi kuin monissa muissa

maissa, mutta huumausainehaitat ovat silti mittavat. Huumausaineiden käyttämisen on arvioitu johtavan Suomessa vuosittain noin 200 ihmisen kuolemaan. (Siro 2017, 1–2.)

Huumausaineiden käyttöä säädellään lailla ennen kaikkea siksi, että niiden käyttö on terveydelle haitallista. Ensisijainen suojeltava oikeushyvä on siis henki ja terveys. Ensisijaisesti huumausaineet vaarantavat niitä käytävien henkeä, mutta monien huumausaineiden aiheuttama aggressiivisuus ja väkivaltainen käytös aiheuttavat uhkaa myös muiden terveydelle. Huumausaineiden käyttöön ja myyntiin puuttumalla suojataan välillisesti myös omaisuuden vallintaan liittyviä oikeuksia, koska huumausaineiden käyttäjät rahoittavat merkittävän osan käytöstään omaisuutta anastamalla ja myymällä. (Tolvanen 2018, 950.)

Yleisin Suomessa käytetty huumausaine on kannabis, jota valmistetaan hampukkakasvista. Kannabiksen kasvatusta onnistuu Suomessakin, mutta pääosa tuodaan ulkomailta. Toinen merkittävä huumausaine Suomessa on amfetamiini, joka on keskushermostoa kiihottavaa synteettistä ainetta. (Tolvanen 2018, 956.) Muita yleisimpiä huumausaineita Suomessa ovat buprenorfiini, kokaiini ja ekstaasi. Huumausaineena käytetään myös monia lääkevalmisteita.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen vuonna 2018 tekemän kyselyn mukaan suomalaisten kannabiskokeilut ovat yleistyneet. Vuonna 1992 15–69 vuotiaista suomalaisista kannabista oli kokeillut kuusi prosenttia ja vuonna 2018 24 prosenttia. Toiseksi yleisin kokeiltu huumausaine oli lääkkeiden käyttö ei lääkinnällisessä tarkoituksessa, jota oli kokeillut 7 prosenttia suomalaisista vuonna 2018. Muita huumeita kokeilleiden määrät olivat alle 5 prosenttia väestöstä. Niistä yleisimpiä olivat ekstaasi ja amfetamiini. (THL tilastoraportti 2019, 2–3.)

Huumausainekokeilut ovat Suomessa miehillä hiukan naisia yleisempiä (Siro 2017, 10).

3.3 Huumausainerikosten nimikkeet ja lainsäädäntö

Laittomat huumausaineet on määritelty huumausainelain (HuumL 273/2008) 1. luvun 3§:n 5. momentissa.

Huumausainerikokset on määritelty rikoslain (RL 39/1889) 50. luvussa. Niistä käsittelyssä tässä opinnäytteessä ovat huumausainerikos, törkeä huumausainerikos sekä huumausaineen käyttörikkos.

Rikoslain mukaan huumausainerikokseen syyllistyy se, joka syyllistyy johonkin seuraavista:

- Laittomasti valmistaa tai yrittää valmistaa huumausainetta tai yrittää viljellä kokapensasta, katkavia tai Psilosybe-sieniä.
- Viljelee tai yrittää viljellä ooppiunmunikkoo, hamppua tai meskaliinia sisältäviä kaktuskasveja käytettäväksi huumausaineena tai sen raaka-aineena taikka käytettäväksi huumausaineen valmistuksessa tai tuotannossa.
- Tuo tai yrittää tuoda maahan taikka vie tai yrittää viedä maasta taikka kuljettaa tai kuljetuttaa tai yrittää kuljettaa tai kuljetuttaa huumausainetta.
- Myy, välittää, toiselle luovuttaa tai muulla tavoin levittää tai yrittää levittää huumausainetta.
- Pitää hallussaan tai yrittää hankkia huumausainetta. (RL 50:1.)

Törkeään huumausainerikokseen puolestaan syyllistyy, jos huumausainerikoksessa:

- Rikoksen kohteena on erittäin vaarallinen huumausaine tai suuri määrä huumausainetta.
- Tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä.
- Rikos tehdään osana huumausainerikosten tekemiseen erityisesti järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa.
- Levitetään huumausainetta alaikäisille tai muuten häikäilemättömällä tavalla.

Lisäksi huumausainerikoksen tulee olla kokonaisuutena arvostellen törkeä. (RL 50:2.)

Huumausaineen käyttörikokseen syyllistyy se, joka laittomasti käyttää taikka omaa käyttöä varten pitää hallussaan tai yrittää hankkia vähäisen määrän huumausainetta (RL 50:2a).

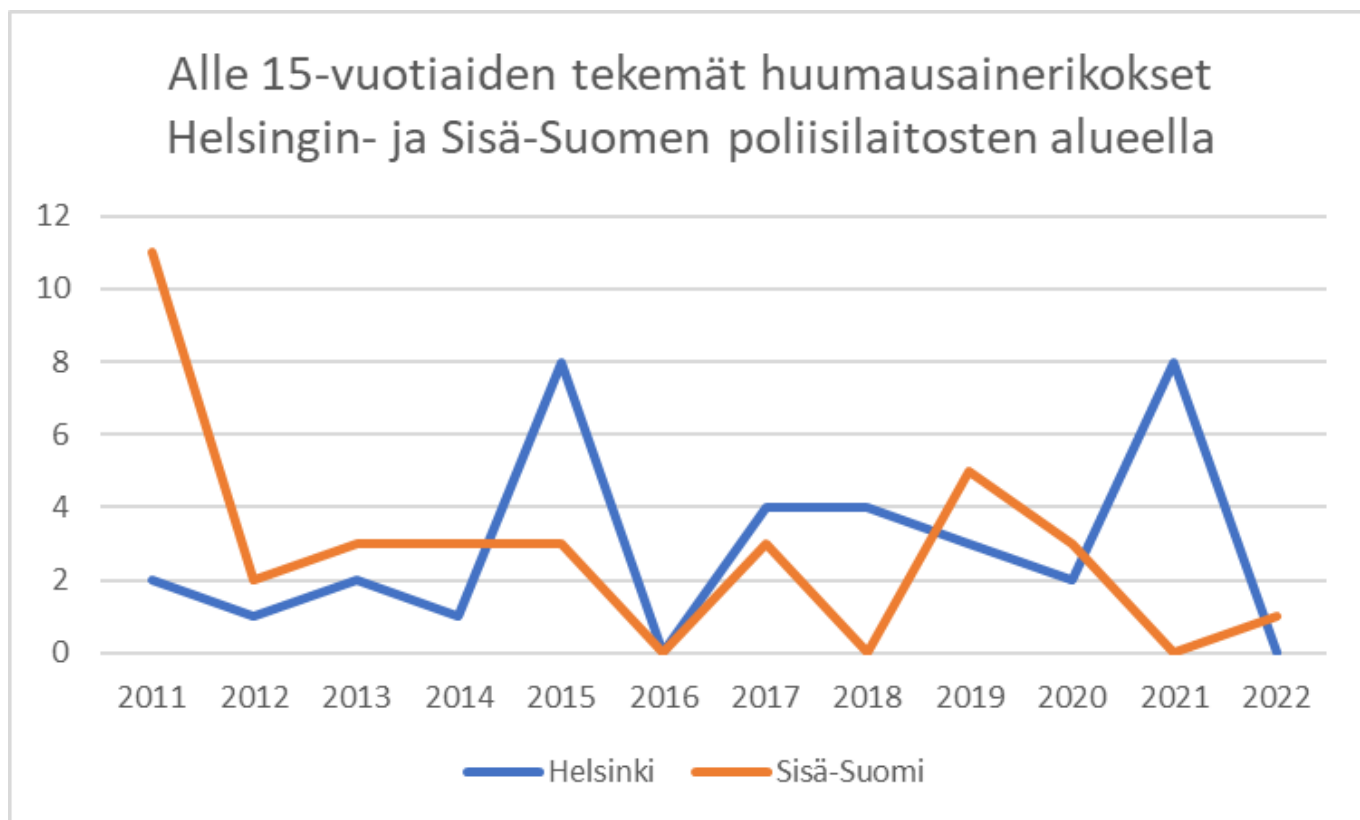
4 RIKOSTILASTOT

4.1 Huumausainerikokset

Kaavio 1: Alle 15-vuotiaiden tekemät huumausaineen käyttöririkokset Helsingin ja Sisä-Suomen poliisilaitosten alueella (Polstat).

Yllä olevassa kaaviossa on tarkasteltu alle 15-vuotiaiden tekemiä huumausaineen käyttörikoksia Helsingin- ja Sisä-Suomen poliisilaitosten alueella viimeisen yhdentoista vuoden ajalta. Vuoden 2022 kohdalta tilasto on vielä rikosten määrien osalta vajavainen, koska kaavio on tehty marras-kuussa 2022. Sisä-Suomen alueella huumausaineen käyttöririkokset ovat olleet lievässä kasvussa vuoden 2018 jälkeen, joskin määrät ovat pieniä sekä melko lailla aiempien vuosien tasolla. Vuoden 2017 kohdalla huumausaineiden käyttörikosten määrässä on ollut selkeä piikki, kun niitä on ollut 24 kappaletta, joka on selkeästi korkeampi lukema kuin muina vertailun vuosina. Huomion arvoista on, että myös Helsingin alueella korkein lukema rikosten lukumäärässä on ollut myös vuonna 2017. Rikosten määrä on Sisä-Suomen alueella ollut lievässä nousussa vuodesta 2018 eteenpäin, mutta kovin merkittävää kasvua aiempiin vuosiin verrattaessa ei ole havaittavissa.

Kaavio 2: Alle 15-vuotiaiden tekemät huumausainerikokset Helsingin ja Sisä-Suomen poliisilaitosten alueella (Polstat).

Yllä olevassa kaaviossa on tarkasteltu huumausainerikoksia Helsingin- ja Sisä-Suomen poliisilaitosten alueella. Vuoden 2022 kohdalta tilasto on vielä rikosten määrien osalta vajavainen, koska kaavio on tehty marraskuussa 2022. Korkeimmat rikosmäärät Helsingin alueella ovat olleet vuosina 2015 ja 2021. Molempina vuosina huumausainerikosten lukumäärä on ollut 8. Helsingin alueella huumausainerikosten määrä on nelinkertaistunut vuodesta 2020 vuoteen 2021, mutta näyttäisi kääntävän laskuun vuonna 2022. Rikosten määrät vaihtelevat paljon vuosittain. Mitään selkeää kasvua ei viime vuosien rikosmäärissä ole havaittavissa.

Sisä-Suomen alueella tehdyissä rikoksissa on pieni nousu vuonna 2019, mutta määrä on laskenut parin viime vuoden sekä kuluvan vuoden 2022 kohdalla.

Kaavio 3: Alle 15-vuotiaiden tekemät törkeät huumauserikokset Helsingin ja Sisä-Suomen poliisilaitosten alueella (Polstat, 2022).

Yllä olevassa taulukossa on tarkasteltu alle 15-vuotiaiden tekemiä törkeitä huumauserikoksia vuosina 2011–2022. Vuoden 2022 kohdalta tilasto on vielä rikosten määrien osalta vajavainen, koska kaavio on tehty marraskuussa 2022. Rikosten määrät ovat suurimmilta osin nollassa kolmea yksittäistä tapausta lukuun ottamatta. Helsingin alueella törkeitä huumauserikoksia on tarkastelujakson aikana ollut 2 kappaletta. Yksi vuonna 2016 ja yksi vuonna 2017. Sisä-Suomen alueella kyseisiä rikoksia on ollut tarkastelujakson aikana vain 1 kappale vuonna 2019.

4.2 Ryöstöt

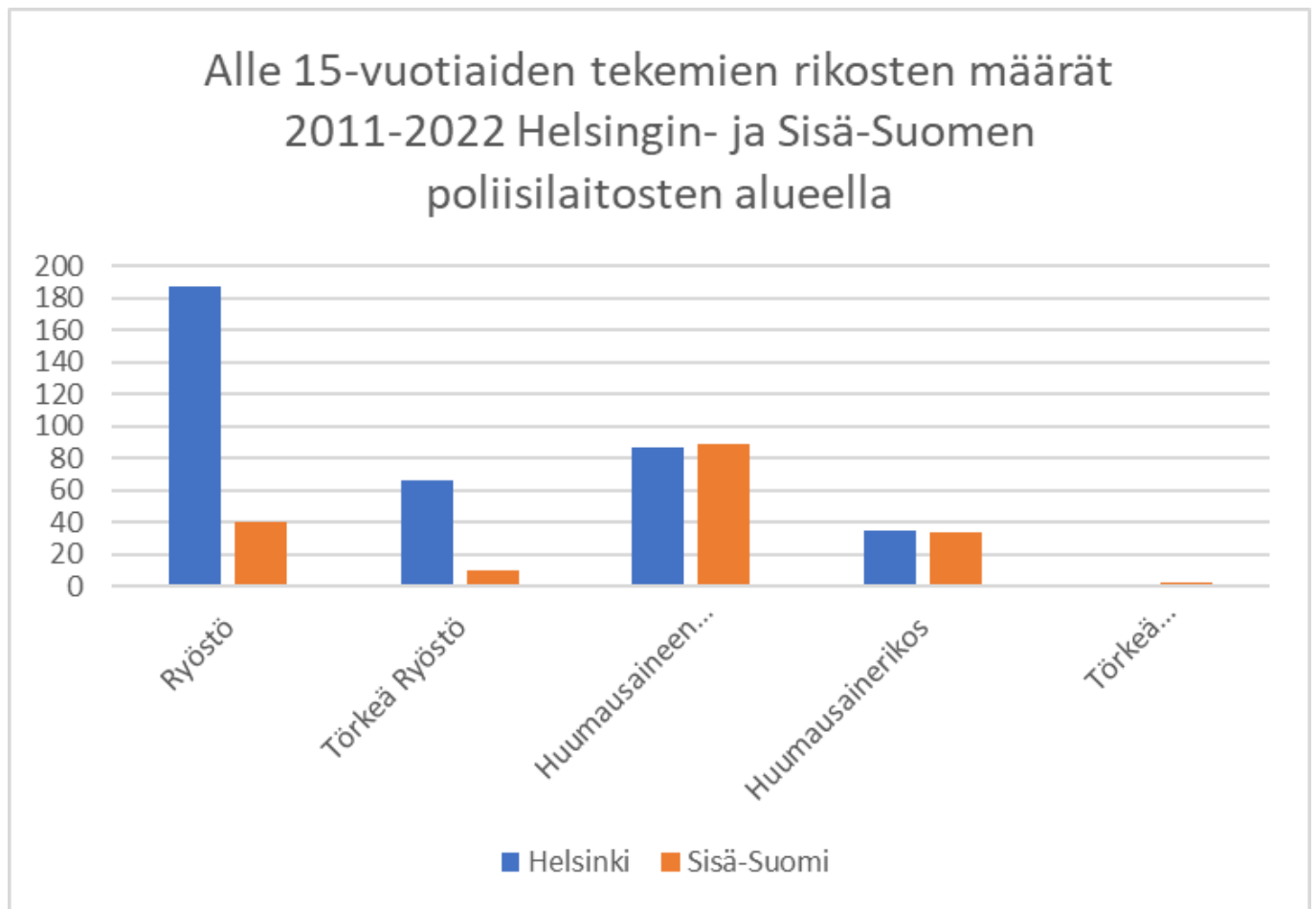
Kaavio 4: Alle 15-vuotiaiden tekemät ryöstöt Sisä-Suomen- ja Helsingin poliisilaitosten alueella (Polstat, 2022).

Yllä olevassa kaaviossa on tarkasteltu alle 15-vuotiaiden tekemiä ryöstörikoksia Helsingin- ja Sisä-Suomen poliisilaitosten alueella. Vuoden 2022 kohdalta tilasto on vielä rikosten määrien osalta vajavainen, koska kaavio on tehty marraskuussa 2022. Ryöstöjen määrä on tarkastelujaksolla ollut korkeimmillaan vuonna 2016, jolloin ryöstöjä on ollut 7 kappaletta. Ryöstöjen määrä on noussut Sisä-Suomen alueella kahdesta kuuteen eli kolminkertaistunut vuodesta 2021 vuoteen 2022, vaikka vuoden 2022 tilastointi on yhä vajavaista tässä kaaviossa. Tarkastelujakson korkein määrä ryöstöjä Sisä-Suomen alueella on ollut kuitenkin vuonna 2016, jolloin niitä oli 7 kappaletta. Helsingin alueella ryöstöjen määrä on ollut nousussa vuodesta 2020, jolloin määrä oli 8, vuoteen 2022, jolloin ryöstöjä on ollut 30 kappaletta, vaikka määrä vuoden 2022 osalta on vielä vajavainen. Huomion arvoista on, että tarkastelujakson korkein lukema ryöstöjen osalta Helsingin alueella on kuitenkin vuodelta 2011, jolloin niitä on ollut peräti 36 kappaletta.

Kaavio 5: Alle 15-vuotiaiden tekemät törkeät ryöstöt Sisä-Suomen ja Helsingin poliisilaitosten alueella (Polstat, 2022).

Yllä olevassa kaaviossa on kuvattu alle 15-vuotiaiden tekemiä törkeitä ryöstöjä Helsingin- ja Sisä-Suomen poliisilaitosten alueella. Vuoden 2022 kohdalta tilasto on vielä rikosten määrien osalta vajavainen, koska kaavio on tehty marraskuussa 2022. Sisä-Suomen alueella törkeiden ryöstöjen määrä on ollut nousussa vuodesta 2017 vuoteen 2021. Törkeiden ryöstöjen määrät ovat kuitenkin hyvin vähäisiä, koska korkein luku tarkastelujaksolla on vuonna 2021 jolloin törkeitä ryöstöjä tehtiin 3 kappaletta. Helsingin alueella tarkastelujakson aikana törkeiden ryöstöjen määrä on noussut selkeästi ensin vuonna 2016, jolloin niitä tehtiin 6, ja sen jälkeen vuoden 2018 yhdestä törkeästä ryöstöstä vuoteen 2020, jolloin törkeitä ryöstöjä tehtiin 22 kappaletta, joka on tarkastelujakson korkein määrä. Törkeiden ryöstöjen määrä laski vuonna 2021 6 kappaleeseen, mutta määrä kääntyy kasvuun jälleen 2022, jolloin törkeitä ryöstöjä on tilastoitu marraskuuhun mennessä jo 11 kappaletta.

Kaavio 6: Alle 15-vuotiaiden tekemien rikosten määrät 2011–2022 Helsingin- ja Sisä-Suomen poliisilaitosten alueella (Polstat, 2022).

Yllä olevassa kaaviossa on tarkasteltu alle 15-vuotiaiden tekemien eri rikosten määriä vuosina 2011–2022 Helsingin- ja Sisä-Suomen poliisilaitosten alueella. Vuoden 2022 kohdalta tilasto on vielä vajavainen, koska tilastot on otettu poliisin tietojärjestelmä Polstatista vuoden 2022 marraskuussa.

Alle 15-vuotiaita lapsia asui vuoden 2021 lopussa Sisä-Suomen poliisilaitoksen alueella n. 121 624 ja Helsingin poliisilaitoksen alueella 94 159 (Tilastokeskus). Sisä-Suomen poliisilaitoksen alueella asuu siis enemmän alle 15-vuotiaita nuoria, kuin Helsingin poliisilaitoksen alueella. Ryöstöjen sekä törkeiden ryöstöjen määrät ovat kuitenkin Helsingin alueella tarkastelujakson aikana selvästi suurempia kuin Sisä-Suomen alueella. Ryöstöjä on ollut yli neljä kertaa enemmän Helsingin kuin Sisä-Suomen alueella. Törkeitä ryöstöjä taas yli kuusi kertaa enemmän Helsingissä verrattuna Sisä-Suomeen. Huumausaineen käyttörikoksen osalta määrä on lähes sama tarkastelujakson aikana. Huumausaineen käyttörikoksia on tilastoitu 2 kappaletta enemmän Sisä-Suomen alueella. Huumausainerikoksissa myös määrä on lähes sama. Huumausainerikoksia on tarkastelujakson aikana

tehty Helsingissä 1 enemmän kuin Sisä-Suomen alueella. Törkeitä huumausainerikoksia on tarkastelujakson aikana tilastoitu Sisä-Suomen alueella vain 1 ja Helsingin alueella 2 kappaletta.

5 POHDINTA & JOHTOPÄÄTÖKSET

5.1 Rikosmäärien vaikutus tutkimuksen luotettavuuteen

Tutkimuksen kohderyhmäksi valittu alle 15-vuotiaiden ikäryhmä tilastojen perusteella tekee tutkimuksen kohteena olleita rikoksia, mutta rikosmäärät ovat tutkimuksen luotettavuuden näkökulmasta valitettavan pieniä. Rikosten pieni lukumäärä vaikuttaa tutkimuksen luotettavuuteen, koska esimerkiksi poliisin panostaminen tehovalvontaan jonkun tarkastellun rikoksen osalta saattaa nostaa rikosmäärät moninkertaiseksi. Jopa yksittäiset teot tai tekosarjat voivat oleellisesti näkyä tilastoissa. Tämä on pidettävä mielessä tilastoja tulkittaessa.

5.2 Sisä-Suomen poliisilaitoksen alue

Ensimmäisenä tutkimuskysymyksenä oli: ovatko alle 15-vuotiaiden tekemien ryöstö- ja huumausainerikosten määrät nousseet viimeisen 10 vuoden aikana Sisä-Suomen poliisilaitoksen alueella? Huumausaineen käyttörikosten osalta pientä nousua oli havaittavissa vuodesta 2018 vuoteen 2022, mutta määrät eivät olleet erityisen suuria aiempiin vuosiin verrattuna. Käyttörikoksissa oli myös selkeä piikki vuonna 2017, jolloin niitä oli 24 kappaletta. Huumausainerikosten määrä ei myöskään ollut nousussa, vaan kääntynyt laskuun vuoden 2019 jälkeen. Törkeitä huumausainerikoksia oli tarkastelujakson aikana vain yksi kappale. Ylipäätään tarkastelussa olleiden huumausainerikosten määrät olivat melko vähäisiä keskimäärin alle 10 kappaletta vuodessa, joten yksittäiset rikokset tai rikossarjat näkyvät merkittävästi tilastoissa.

Sisä-Suomen alueen ryöstötilasto oli melko tasainen koko tarkastelujakson ajan ja niitä oli pääasiassa alle 5 kappaletta vuosittain. Törkeitä ryöstöjä ei ollut Sisä-Suomen alueella tilastoitu ollenkaan vuosina 2012–2017. Tämän jälkeen yksittäisiä tekoja on ollut ja vuoden 2021 lukema 3 törkeää ryöstöä oli tarkastelujakson suurin. Ylipäätään ryöstöjen sekä törkeiden ryöstöjen määrät Sisä-Suomen alueella olivat hyvin vähäisiä keskimäärin alle 5 tilastoitua tekoa vuosittain.

Tarkastelussa olleista huumausainerikoksista ainoastaan käyttörikokset olivat lievässä nousussa, mutta eivät kuitenkaan erityisen korkealla verrattaessa koko tarkastelujaksoon. Törkeiden ryöstöjen määrässä oli pientä nousua ja ryöstöjen osalta tilasto oli melko tasainen koko tarkastelujakson ajan. Johtopäätöksenä tutkimuskysymykseen voidaan vastata, että mitään selkeää nousua ei ole

tarkastelussa olleiden rikosnimikkeiden osalta havaittavissa ja määrät ovat niin pieniä, että yksittäiset teot vaikuttavat merkittävästi tilastoihin etenkin ryöstörikosten kohdalla, mutta myös huumausainerikoksien osalta.

5.3 Helsingin poliisilaitoksen alue

Toisena tutkimuskysymyksenä oli: Miten alle 15-vuotiaiden tekemien ryöstö ja huumausainerikosten määrät ovat kehittyneet Helsingin poliisilaitoksen alueella viimeisen 10 vuoden aikana? Huumausaineen käyttörikoksissa ei ole havaittavissa kasvua, vaan määrä on laskenut vuoden 2019 11 tilastoidusta teosta vuoden 2022 6 tekoon. Huumausainerikoksissa selkeä nousu on tapahtunut vuonna 2021 jolloin tilastoituja tekoja on ollut 8 kappaletta. Vastaava luku on kuitenkin myös tarkastelujaksolla vuonna 2015 ja vuoden 2022 tilasto on laskenut nolnaan (vuoden 2022 osalta tilastointi vajavainen). Törkeitä huumausainerikoksia oli tarkastelujakson aikana vain 2 kappaletta vuosina 2016 ja 2017, muuten niiden määrä on pysynyt nollassa.

Ryöstöissä Helsingin alueella on tapahtunut nousua. Vuonna 2019 tekoja oli 22 kappaletta, jonka jälkeen määrä laski 2020 vuoden 8 tekoon ja vuonna 2021 11 tekoon. 2022 vuonna tilastoituja tekoja on jo 30 kappaletta marraskuuhun mennessä. Ennenkuulumaton määrä ei ole, koska tarkastelujakson korkein lukema on vuodelta 2011, jolloin tilastoituja tekoja on ollut 36 kappaletta, mutta nousu tänä vuonna on etenkin kahteen edelliseen vuoteen verrattuna selkeä. Törkeissä ryöstöissä Helsingin alueella korkein huippu tarkastelujaksolla on vuoden 2020 22 tilastoitua tekoa. Törkeiden ryöstöjen määrä on laskenut vuonna 2021 6 tekoon, mutta on nousussa taas vuonna 2022, jonka aikana tilastoituja tekoja on marraskuuhun mennessä 11 kappaletta.

Johtopäätöksenä toiseen tutkimuskysymykseen voidaan vastata, että alle 15-vuotiaiden tekemien huumausainerikosten osalta määrät ovat pysyneet ennallaan tai jopa laskeneet, mutta perusmuotoisten ryöstörikosten määrä on viime vuosina ollut nousussa.

5.4 Tarkastelussa olleiden alueiden vertailu toisiinsa

Kolmantena tutkimuskysymyksenä oli: Kuinka Sisä-Suomen- ja Helsingin poliisilaitosten alueella tehtyjen rikosten määrät vertautuvat toisiinsa?

Alle 15-vuotiaita lapsia asui vuoden 2021 lopussa Sisä-Suomen poliisilaitoksen alueella 121 624 ja Helsingin poliisilaitoksen alueella 94 159 (Tilastokeskus). Sisä-Suomen alueella asuu siis enemmän alle 15-vuotiaita kuin Helsingin alueella.

Tarkastelujakson aikana huumausaineen käyttörikosten määrä on ollut lähes sama molemmilla alueilla. Myös huumausainerikosten osalta koko tarkastelujakson aikana tilastoitujen tekojen määrät ovat lähellä toisiaan. Törkeitä huumausainerikoksia on ollut lähes yhtä vähän molemmilla alueilla.

Alle 15-vuotiaiden tekemien ryöstöjen määrä on tarkastelujakson aikana ollut neljä kertaa suurempi Helsingin kuin Sisä-Suomen alueella. Törkeitä ryöstöjä taas on tilastoitu yli kuusinkertainen määrä Helsingin alueella verrattuna Sisä-Suomen alueeseen.

Ennako-olettamana oli oman uutisoinnista tulleen mielikuvani vuoksi se, että sekä huumausaine-, että ryöstörikosten määrät olisivat nousseet huomattavasti viime vuosien aikana. Johdannossa käsittelemieni MTV:n uutisten mukaan nuorten tekemien huumausainerikosten määrä on kaksinkertaistunut viimeisen viiden vuoden aikana ja ryöstörikosten määrä lähes kolminkertaistunut vuodessa. Tutkimukseni perusteella on havaittavissa, että uutisoitu rikosmäärien nousu ei näy tarkasteltujen poliisilaitosten alle 15-vuotiaiden tekemien huumausainerikosten määrissä, joten nousua lienee tapahtunut selkeämmin 15–17-vuotiaiden ikäluokassa tai muiden poliisilaitosten alueella. Ryöstöjen määrä oli noussut selvästi Helsingin alueella viimeisen vuoden aikana, mutta törkeissä ryöstöissä yhtä suurta nousua ei ollut havaittavissa.

Johtopäätöksenä voidaan sanoa, että Helsingin alueella alle 15-vuotiaat ovat tehneet paljon enemmän ryöstörikoksia, kuin Sisä-Suomen alueella, vaikka Sisä-Suomen alueella alle 15-vuotiaita on lukumääräisesti enemmän. Kokonaisuutena voidaan todeta, tarkastelun kohteena olleiden rikosten määrät eivät ole nousussa Sisä-Suomen alueella ja niiden määrät ovat niin vähäisiä, että niistä on vaikeaa tehdä luotettavia päätelmiä. Helsingin alueella nousussa oli tarkastelun kohteena olleista rikoksista selkeimmin viimeisen vuoden aikana perusmuotoiset ryöstöt. Myös törkeiden ryöstöjen määrät viimeisen 3 vuoden aikana olivat korkeampia kuin tarkastelujakson aikana keskimäärin.

Tämän päivän trendi ryöstörikosten osalta tuntuu olevan kadulla tapahtuvat ryöstöt, joissa ryöstetään yksin tai porukalla jopa tuntemattomilta ihmisiltä esimerkiksi päällä olevat merkkivaatteet tai kuulokkeet tms. Perinteisiä pankkiryöstöjä ei käytännössä tänä päivänä tapahdu ja esimerkiksi koruliikkeissä käydään varkaissa ennemmin öisin kuin henkilökunnan ollessa paikalla. Yhtenä syynä siihen, miksi jopa alle 15-vuotiaat ryhtyvät tekemään ryöstöjä, voivat olla esimerkiksi kappaleessa 2.4 käsitelty huono sosioekonominen asema ja median, etenkin sosiaalisen median, kautta tapahtuva rikollisen toiminnan tai rikollista toimintaa harjoittavien porukoiden ihannointi. Kun omat lähtökohdat ovat huonot ja rahaa ei ole, voi ryhmäpaine ja se, että kaikilla kavereilla on merkkivaatteita tms. yhdessä pakonomaisen tarpeen kuulua porukkaan kanssa saada nuoren hankkimaan haluamansa asiat ryöstämällä ne kadulla jonkun muun päältä tai tekemällä muita rikoksia. Yksi nopea tapa tehdä rahaa on huumekauppa. Helppo raha houkuttaa ja tilaisuuden tullen nuori voi ajatella, että tienaa nopeasti huumeita myymällä, jotta saa taskurahaa ja pystyy hankkimaan haluamia asioita ja nostamaan omaa elintaso. Tällaisiin tekoihin on tärkeää puuttua ja katkaista lapsen tai nuoren rikoskierre mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Tätä tärkeää työtä alle 15-vuotiaiden

osalta tekevät yhteistyössä lastensuojelu ja ankkuritiimit. Rikosten tehokas selvittäminen on osaltaan myös olennainen osa niiden ennaltaehkäisyä. Mitä useampi tekijä jää rikoksistaan kiinni, sitä suurempi on kiinnijäämisen pelon aiheuttama kynnyks tehdä lisää rikoksia.

5.5 Tutkimuksen luotettavuus

Opinnäytetyössäni tilastojen lähteenä on käytetty poliisin tietojärjestelmä Polstatia, jota voidaan pitää luotettavana lähteenä tilastoille. Tilastotietoa on etsitty myös tilastokeskuksen ja terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tilastoista. Tilastoitujen rikosten määrät ovat melko pieniä verrattuna esimerkiksi yli 15-vuotiaiden tekemiin rikoksiin tai täysi-ikäisten tekemiin rikoksiin. Rikosten määrät olivat jopa niin vähäisiä, että niistä ei pystynyt päättelemään oikein yhtään mitään, etenkin törkeiden huumausainerikosten kohdalla. Kyseisen nimikkeen tarkastelussa ei tutkimuksellisesta näkökulmasta saanut paljoo tietoa irti, lukuun ottamatta tietoa siitä, että kyseisiä rikoksia ei juuri tapahdu tässä ikäluokassa. Huomioon on tietysti otettava se, että rikostilastojen tarkastelu ei anna tarkkaa kuvaa rikosten oikeasta määrästä, koska tilastoihin päätyy vain poliisin tietoon tulleet tapaukset. Todelliset rikosmäärät ovat aina tilastoituja määriä suurempia. Tilastoista voidaan kuitenkin tehdä melko luotettavia päätelmiä esimerkiksi siitä, onko rikosten määrä laskussa vai nousussa vertaamalla tilastoja aiempien vuosien tilastoihin. Tämäkään ei tosin ole aivan aukotonta, koska tilastoitujen rikosten määrään voi vaikuttaa esimerkiksi se, jos poliisi erityisesti panostaa tietyn asian tehovalvontaan jonain aikajaksona. Lisäksi tietoa on etsitty fyysisistä kirjoista, joita voidaan pitää luotettavina lähteinä. Opinnäytteessä käytetyt verkkolähteet on pyritty valitsemaan niin, että niitä voidaan pitää luotettavina.

LÄHTEET

- Alastalo, Marja. & Ellonen, Noora. 2010: Tilastot tutkimuksessa Teoksessa *Kvantitatiivisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto.
<<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/>>.
- Alastalo, Marja. & Ellonen, Noora. Tilastot tutkimuksessa Teoksessa Kvantitatiivisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [Tilastot tutkimuksessa - Tietoarkisto \(tuni.fi\)](#)
- Haikansalo, Anu. & Korander, Timo. 2022: Opinnäytetyöopas: opinnäytetyön prosessi, toteutus ja arviointi poliisi (AMK) -tutkinnossa. Tampere, Poliisiammattikorkeakoulu.
- Honkatukia, Päivi. & Kivivuori, Janne. 2006: Nuorisoriikollisuus. Määrä, syyt ja kontrolli, Helsinki, Hakapaino Oy
- Huumausainelaki 273/2008 [Huumausainelaki 373/2008 - Ajantasainen lainsäädäntö - FINLEX®](#)
- Kivivuori, Janne. 2008, 2013: Rikollisuuden syyt. Vantaa Hansaprint
- Kolttola, Ilari. & Kaakinen, Markus. & Näsi, Matti. 2021: Rikollisuustilanne 2020, Rikollisuuskehitys tilastojen ja tutkimuksien valossa, Katsauksia 49/21
- Leppäniemi, Mika. 2022: Rikosoikeudellinen vastuukäräjä ja nuorten katujengirikollisuuden vaikutus sen alentamispaineeseen. Helsingin yliopisto, OTM-tutkielma. Luettavissa: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:hulib-202206152454>
- Matikkala, Jussi. 2021: Rikosoikeudellinen seuraamusjärjestelmä, Keuruu, Edita Publishing Oy
- Matti Tolvanen, Matti. & Frände, Dan. & Matikkala, Jussi. & Tapani, Jussi. Viljanen, Pekka. & Wahlberg, Markus. 2018: Keskeiset rikokset, Keuruu, Edita Publishing
- Melander, Sakari. 2016: Rikosvastuun yleiset edellytykset, Helsinki, Tietosanoma
- Moilanen, T. & Airaksinen, M. & Kangasniemi, M. 2019. Ankkuritoiminnan käsikirja. Moniammatillinen yhteistyö nuorten hyvinvoinnin edistämiseen ja rikosten ennaltaehkäisemiseen. Sisäministeriön julkaisuja 2019:16.
- MTV Uutisten artikkeli nuorten rikollisuudesta. Luettavissa: [Nuorten tekemät rikokset yhä vakavampia – huumausainerikokset kaksinkertaistuneet viidessä vuodessa - MTVuutiset.fi](#) Luettu 21.12.2022
- MTV Uutisten artikkeli nuorten ryöstörikollisuuden kasvusta Luettavissa: [Nuorten tekemisissä ryöstöissä valtava kasvu – uhreilta viedään kengätkin jalasta - MTVuutiset.fi](#) Luettu 21.12.2022
- Poliisin tietojärjestelmä Polstat Luettu 08.11.2022
- Poliisin verkkosivut: www.poliisi.fi
- Rantaeskola, Satu. 2019: Rikos ja Rikosprosessi, Tyrväälä-Vammala-Sastamala, Warelia

- Rikoslaki 39/1889 [Rikoslaki 39/1889 - Ajantasainen lainsäädäntö - FINLEX®](#)
- Siro, Jukka. 2017: Huumausainerikokset, Keuruu, Edita Publishing Oy
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tilastoraportti 2019: Suomalaisten huumeiden käyttö ja huumeasenteet 2018. Luettavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201902256119>
- Tilastokeskus, www.stat.fi [Väkiluku muuttujina Alue, Kuukausi ja Tiedot. PxWeb \(stat.fi\)](#)
- Vilka, Hanna. 2021: Näin onnistut opinnäytetyössä, ratkaisut tutkimuksellisiin umpikujiin. Jyväskylä, PS-kustannus.
- Vilka, Hanna. 2021: Tutki ja kehitä. Jyväskylä, PS-kustannus.
- Yle Uutisten artikkeli alaikäisten poikien tekemistä ryöstörikoksista [Samat pojat tekevät ryöstöjä uudestaan ja uudestaan – Helsingissä kirjattu tänä vuonna ennätysmäärä alaikäisten ryöstöepäilyjä \(yle.fi\)](#) Luettu 11.1.2023
- Yle Uutisten artikkeli ankkuritoiminnasta ["Poika on putkassa, aamulla voit tulla tapaamaan", sanoi poliisi puhelimesta – äiti kertoo, miten ryhmä ammattilaisia esti lapsen rikoskierteen \(yle.fi\)](#) Luettu 11.1.2023

LIITE 1

TYÖSSÄ KÄSITELLYT RIKOSNIMIKKEET RIKOSLAISSA 39/1889

Rikoslaki luku 31 1 § Ryöstö

Joka

1) käyttämällä henkilöön kohdistuvaa väkivaltaa tai uhkaamalla välittömästi käyttää sellaista väkivaltaa toisen hallusta anastaa tai ottaa luvottomasti käyttöön toisen ir-tainta omaisuutta taikka

2) sellaista väkivaltaa tai uhkausta käyttämällä pakottaa toisen luopumaan taloudellisesta edusta, johon rikoksenteijällä tai sillä, jonka puolesta hän toimii, ei ole laillista oikeutta,

on tuomittava ryöstöstä vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

Ryöstöstä tai sen yrityksestä tuomitaan myös se, joka 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetusta anastamisesta tai käyttöön ottamisesta verekseltään tavattuna käyttämällä siinä tarkoitettua väkivaltaa tai uhkausta täyttää tai yrittää täyttää rikoksen taikka pitää tai yrittää pitää siten ottamansa omaisuuden.

Ellei tässä pykälässä tarkoitettu teko, huomioon ottaen väkivallan tai uhkauksen vähäisyys tai muut tekoon liittyvät seikat, ole kokonaisuutena arvostellen vakava, ei rikoksenteijää tuomita ryöstöstä, vaan niistä muista rikoksista, jotka teko käsittää.

Rikoslaki 31 luku 2 § Törkeä ryöstö

Jos ryöstössä

1) aiheutetaan tahallisesti toiselle vaikea ruumiinvamma, vakava sairaus tai hengenvaarallinen tila,

2) rikos tehdään erityisen raa'alla tai julmalla tavalla,

3) käytetään ampuma- tai teräasetta taikka muuta niihin rinnastettavaa hengenvaarallista välinettä tai

4) rikos kohdistetaan henkilöön, joka ammattiinsa tai toimeensa kuuluvan työn tai tehtävän vuoksi ei voi itseään tai omaisuuttaan puolustaa,

ja ryöstö on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksenteijä on tuomittava törkeästä ryöstöstä vankeuteen vähintään kahdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

Rikoslaki 50 luku 1 § Huumausainerikos

Joka laittomasti

1) valmistaa tai yrittää valmistaa huumausainetta taikka viljelee tai yrittää viljellä kokapensasta, katkasvia (*Catha edulis*) tai Psilosybe-sieniä,

2) viljelee tai yrittää viljellä oopiumiunikkoa, hamppua tai meskaliinia sisältäviä kaktuskasveja käytettäväksi huumausaineena tai sen raaka-aineena taikka käytettäväksi huumausaineen valmistuksessa tai tuotannossa,

3) tuo tai yrittää tuoda maahan taikka vie tai yrittää viedä maasta taikka kuljettaa tai kuljetuttaa tai yrittää kuljettaa tai kuljetuttaa huumausainetta,

4) myy, välittää, toiselle luovuttaa tai muulla tavoin levittää tai yrittää levittää huumausainetta, tai

5) pitää hallussaan tai yrittää hankkia huumausainetta,

on tuomittava huumausainerikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Rikoslaki 50 luku 2 § Törkeä huumausainerikos

Jos huumausainerikoksessa

1) rikoksen kohteena on erittäin vaarallinen huumausaine tai suuri määrä huumausainetta,

2) tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä,

3) rikos tehdään osana 6 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitetun, huumausainerikoksen laajamittaiseen tekemiseen erityisesti järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa.

4) aiheutetaan usealle ihmiselle vakavaa hengen tai terveyden vaaraa, tai

5) levitetään huumausainetta alaikäisille tai muuten häikäilemättömällä tavalla

ja huumausainerikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikosentekijä on tuomittava törkeästä huumausainerikoksesta vankeuteen vähintään yhdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi.

Rikoslaki 50 luku 2 a § Huumausaineen käyttörikos

Joka laittomasti käyttää taikka omaa käyttöä varten pitää hallussaan tai yrittää hankkia vähäisen määrän huumausainetta, on tuomittava huumausaineen käyttörikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.